

Om vedtak etter helse og omsorgstjenesteloven kapittel 9

Webinar den 28.10.2021

Statsforvalteren i Agder

28.10.2021

Rundskriv

 Helse- og omsorgsdepartementet

Rundskriv
15.10.2015

Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming
Lov av 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester
kapittel 9

Foto:

© Fylkesmannen i Agder 4

VEDTAK ETTER HELSE- OG OMSORGSTJENESTELOVEN KAPITTEL 9

1. BRUKERENS NAVN, ADRESSE MM.

Brukerens etternavn, fornavn

Brukerens fødselsdato

Brukerens fullstendige postadresse,
telefon, tjenestested/bolig

Er vedtaket et førstegangs vedtak?

Ja

Nei

2. Nærmeste pårørende og verge

2.1 Nærmeste pårørende

Hol. § 9-3 fjerde ledd og pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b jf. **IS-10/2015 pkt. 4.3.2** og IS-8/2015 s. 13.

Før opp nærmeste pårørende. I utgangspunktet kan kun én pårørende ha partsrettigheter. Hvis ingen ønsker å medvirke som nærmeste pårørende i saken, må skriftlig dokumentasjon på dette legges ved vedtaket. Reservasjonsretten gjelder ikke for nærmeste pårørende som også er oppnevnt som verge.

Rundskriv til pasient- og brukerrettighetsloven

2.2 Verge

Hol. § 9-3 tredje ledd, jf. IS-10/2015 pkt. 4.3.4.

Verge må oppnevnes før vedtak kan fattes. Vergen sitt mandat må spesifikt omfatte ivaretagelse av personen sine interesser i saker etter kapittel 9. For personer under 18 år er vergen den eller de som har foreldreansvaret, forutsatt at disse ikke selv er mindreårige.

Dokumentasjon på gjeldende vergemål/mandat

Medvirkning og informasjon

3.1 Brukerens medvirkning

Motsetter brukeren seg tiltaket/tiltakene?

Angi for hvert enkelt tiltak hvordan brukeren stiller seg til tiltaket. Kopier inn flere tabeller hvis behov.

Beskrivelse av hvordan brukeren har medvirket

Hol. § 9-3 annet ledd jf. IS-10/2015 pkt. 4.3

Beskriv hvordan brukeren har medvirket, dvs. hvordan brukeren er blitt informert og hørt i vedtaksprosessen. Beskriv eventuelle innspill fra brukeren. Ved flere tiltak, beskriv for hvert enkelt tiltak hvis relevant, jf. nummerering under pkt. 7.1.

Eksempler – motsetter bruker seg tiltaket

Steinar motsetter seg tiltaket

Hans snur seg vekk, dytter bort, sier nei, forsøker å klatre over osv

Viser ingen tegn eller ubehag misnøye

Evt. vurdering av brukerens beslutningskompetanse

IS-10/2015 pkt. 2.2.3, 2.2.4 og 4.5.6.5.

Tiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstav c for å dekke grunnleggende behov, og brukeren motsetter seg tiltaket/tiltakene,

Det skal gjøres en vurdering av brukerens beslutningskompetanse mht. til de aktuelle tiltakene.

Beskriv den vurderingen som evt. er gjort.

3.2 Nærmeste pårørendes medvirkning

Hol. § 9-3 annet ledd, jf. IS-10/2015 pkt. 4.3.3.

- Nærmeste pårørende skal trekkes inn i vedtaksprosessen fra starten av.
- Beskriv hvordan nærmeste pårørende har medvirket, dvs. hvordan nærmeste pårørende har blitt informert og hørt i vedtaksprosessen, hvordan nærmeste pårørende stiller seg til vedtaket og eventuelle innspill fra nærmeste pårørende.
- Hvis ingen har ønsket å medvirke som nærmeste pårørende, skal det vedlegges dokumentasjon på dette.

Eksempel – pårørende/verges medvirkning

Pårørende er informert om videreføring av vedtaket.

Det er jevnlig dialog mellom primærkontakt/personalet og verge/pårørende.

Ingen medvirkning fra verge annet enn at han er informert om at vedtaket videreføres.

3.3 Vergens medvirkning

Hol. § 9-3 annet ledd jf. IS-10/2015 pkt. 4.3.3.

Vergen skal trekkes inn i vedtaksprosessen fra starten av. Beskriv hvordan vergen har medvirket, dvs. hvordan vergen er blitt informert og hørt i vedtaksprosessen, hvordan vergen stiller seg til vedtaket og eventuelle innspill fra vergen.

3.4 Medvirkning i vedtaksperioden

Hvordan skal pårørende og verge holdes orientert om tvangsbruk i vedtaksperioden

3.5 Bekreftelse på gitt informasjon

Om retten til å uttale seg og retten til å påklage vedtaket

Nærmere opplysninger om brukeren

4.1 Bekreftelse på at brukeren har en psykisk utviklingshemming

Hol. § 9-2, jf. IS-10/2015 pkt. 4.2.2.

For at kapittel 9 skal komme til anvendelse, må brukeren ha diagnosen psykisk utviklingshemming (evt. en annen diagnose som innebærer psykisk utviklingshemming, f.eks. Downs syndrom). Hvis dokumentasjon på slik diagnose ikke er fremlagt tidligere, må den legges ved.

4.2 Andre relevante diagnoser

Oppgi eventuelle somatiske/psykiske lidelser, funksjonsnedsettelse og særskilte syndromer som har betydning for brukerens situasjon. Legg ved dokumentasjon på diagnose, hvis det ikke er fremlagt tidligere. (Se også pkt. 4.4 om brukerens livssituasjon i dag. Hvis brukeren har symptomer el. på lidelser eller tilstander som ennå ikke er diagnostisert, kan det redegjøres for der.)

Nærmere opplysninger, forts.

4.3 Vedtak om kommunale helse- og omsorgstjenester

Hol. § 9-2, jf. IS-10/2015 pkt. 4.2.4.

Tvang eller makt kan bare benyttes som ledd i tjenester etter hol. § 3-2 første ledd nr. 6 bokstavene a til d.

Vedtakene skal vedlegges

4.4 Brukerens livssituasjon i dag

Hol. § 9-7 tredje ledd bokstav b.

Gi en kort og presis beskrivelse av relevante forhold, herunder relevant utvikling/historikk. Legg ved individuell plan hvis brukeren har dette.

- Bosituasjon
- Tjenestetilbudet, personaldekning, faglig tilnærming
- Sosial forhold, dag- og fritidstilbud, nettverk
- Fungeringsnivå, herunder kommunikasjonsferdigheter – ASK?
- Spesielle utfordringer
- Fysisk og psykisk helsetilstand
- Andre relevante forhold

Behov for tvang for å hindre eller begrense vesentlig skade

5.1 Vesentlig skade

§ 9-1 første ledd og § 9-5. Se også IS-10/2015 4.5.3 og 4.7.4.2

Tvang kan kun benyttes for hindre eller begrense vesentlig skade på brukeren selv eller andre. Beskriv den vesentlige skaden som kan oppstå hvis tvang ikke benyttes, herunder sannsynligheten for at dette vil skje.

Vesentlig skade

- Varighet
- Art
- Alvorlighetsgrad
- Hvem den rammer
- Mulig å gjenopprette
- Skader på person, fysisk eller psykisk
- Materielle skader
- Tap av sosial aktelse
- Krenkelse av personlig integritet

5.2 Beskrivelse av atferden/situasjonen som gjør tvang nødvendig. Omfang og hyppighet

Hol. §§ 9-1 første ledd og 9-5, jf. IS-10/2015 pkt. 4.5.3 og 4.7.4.2

Ved flere tiltak, beskriv for hvert enkelt tiltak hvis relevant, jf. nummerering under pkt. 7.1.

6. Forebyggingsarbeid og andre løsninger

6.1 Forebygging av behov for tvang

Hol. § 9-4 jf. IS-10/2015 pkt. 4.4.

Hvilke tiltak er iverksatt

- for å forebygge behovet for bruk av tvang
- Individuelle tilrettelegging
- Personalmessige forhold
- Tilrettelegge for økt selvbestemmelse
- Helseoppfølging
- Bo- og naboforhold
- Alternative aktiviteter
- Lik praksis
- Medvirkning- alternativ kommunikasjon

Identifisere foranledning- atferd – konsekvens

Hele livsmiljøet Mål - plan

6.2 Andre løsninger enn bruk av tvang

Hol. § 9-5 første ledd jf. IS-10/2015 pkt. 4.5.2

Hvilke andre løsninger har man iverksatt, prøvd ut eller vurdert for å hindre/begrense vesentlig skade uten å benytte tvangstiltak, herunder f.eks.

- miljøtilrettelegging,
- opplæring- og treningstiltak,
- justerte rutiner for samhandling,
- justerte kravsituasjoner,
- bedret kommunikasjon,
- medisinsk utredning og behandling

7. Opplysninger om tvangstiltakene

7.1 Type tvangstiltak

Hol. §§ 9-5 tredje ledd, 9-2 andre ledd og 9-6, jf. IS-10/2015 pkt. 4.5.6, 4.2.5.4 og 4.6

Angi tiltakene i skjemaet nedenfor. Ved flere tvangstiltak, nummerér tiltakene i kolonnen til venstre, og vis til denne nummereringen andre steder i vedtaket.

B eller C tiltak

7.2 Nærmere beskrivelse av tiltakene

Hol. § 9-9 annet og tredje ledd, jf. IS-10/2015 pkt. 4.9.3 og 4.9.4.

Nærmere beskrivelse av tiltakene, herunder konkret hvordan tiltakene skal gjennomføres, hvor og når.

Angi antall tjenesteytere til stede

Begrunn eventuelt unntak fra kravet om to tjenesteytere til stede (unntak kan bare gjøres hvis det er til gunst for brukeren).

Skill tydelig mellom b- og c- tiltak. Ved flere tiltak, beskriv for hvert enkelt tiltak.

7.3 Oversikt over tjenesteyterne som skal gjennomføre tvangstiltakene

Før opp alle tjenesteyterne som skal gjennomføre tiltaket/tiltakene, også de det søkes dispensasjon for. Forklaring til kolonnene:

S%: Stillingsprosent

%B: Hvor stor andel av stillingen som benyttes sammen med brukeren

Ans. Når ansatt i stillingen? (årstall)

PA: Bekreftelse på at politiattest er levert, jf. hol. § 5-4

Tilt. Tiltaket tjenesteyteren skal gjennomføre

Disp: Angir at det må søkes dispensasjon fra utdanningskravet for vedkommende

Eksempel

Fullt navn	Utdanning	Ansvar/rolle	S%	%B	Ans.	PA	Tilt.
<i>Eks.: Peder Gregorius Ås</i>	<i>Eks.: Vernepleier</i>	<i>Eks.: Daglig faglig ansvarlig</i>	<i>100</i>	<i>50</i>	<i>2001</i>	<i>X</i>	<i>1</i>

Fullt navn	Utdanning	Ansvar/rolle	Disp.	S%	%B	Ans.	PA	Tilt.
<i>Eks.: Marte Helene Kirkerud</i>	<i>Eks.: Helsefagarbeider</i>	<i>Eks.: Primærkontakt</i>	<i>X</i>	<i>60</i>	<i>100</i>	<i>2017</i>	<i>X</i>	<i>2</i>

8. Journalføring av tvangstiltak

Hol. § 9-10, jf. IS-10/2015 pkt. 4.10.3 og 4.10.4.

All tvangsbruk skal journalføres, også rutinemessige tvangstiltak som f.eks. låste dører og alarmbruk.

Følgende punkt bør som minimum være med:

- Beskrivelse av tvangstiltaket, beskrivelse av gjennomføring, beskrivelse av situasjon, tid, sted og varighet, hvem som deltok og hvem som var ansvarlig for gjennomføringen, tiltakets effekt, og eventuelt brukerens reaksjon.

9. Evaluering

Hol. § 9-9 fjerde ledd og IS-10/2015 pkt. 4.9.6

For å kunne vurdere om tiltakene er faglig og etisk forsvarlige, nødvendige og forholdsmessige må kommunen ha evalueringsrutiner som sikrer skriftlig og systematisk vurdering av hvert enkelt tvangstiltak. Evalueringen må oppsummere tvangsbruken og få frem omfang, brukerens reaksjoner og effekt av tvangstiltakene, herunder eventuell utilsiktet virkning. Dette vil være nødvendig for å kunne ta stilling til om tiltaket/tiltakene skal videreføres, justeres eller avsluttes. Beskriv når evaluering blir gjort, hvem som deltar, hvor ofte det skal evalueres og hvordan dette dokumenteres.

9.1 Rutiner for evaluering

Har de det opp på

- Personalmøter
- Fagmøter
- Overlappinger

Hvordan dokumenteres dette?

Hvem involveres?

9.2 Forhold som gjør at tiltaket eventuelt skal avbrytes

Hol. § 9-9 tredje ledd, jf. IS-10/2015

Tiltaket skal vurderes kontinuerlig, og avbrytes straks dersom vilkårene for vedtaket ikke lenger er til stede eller det viser seg å ikke ha de forutsatte konsekvensene eller å ha uforutsette, negative virkninger.

Det skal derfor på forhånd være angitt hvilke forhold som gjør at hvert enkelt tiltak skal avbrytes. Beskriv forhold som gjør at tiltaket/tiltakene eventuelt skal avbrytes.

10. Faglig og etisk forsvarlighed og forholdsmessighet

10.1 Hvordan tiltaket oppfyller kravet til å være faglig forsvarlig

Hol. § 9-5 annet ledd og IS-10/2015 pkt. 4.5.5.

Beskriv hvilke faglige metoder og virkemidler som er valgt.

Metodene som ligger til grunn for tiltaket/tiltakene må være i tråd med tilgjengelig oppdatert og anerkjent fagkunnskap.

Vurder og beskriv ut fra dette forholdet til kravet om faglig forsvarlighet.

10.2 Hvordan tiltak oppfyller kravet til å være etisk forsvarlig

Hol. § 9-5 annet ledd og IS-10/2015 pkt. 4.5.5, særlig pkt. 4.5.5.4.

Vurder tiltakene, enkeltvis og samlet, opp mot etiske grunnprinsipper.

- Autonomi
- Ikke skade
- Velgjørenhet, personens beste
- Lik tilgang til likeverdige tjenester

Særlig relevant er omfanget av fysisk maktbruk, graden av frihetsinnskrenkning, ubehag/belastning for brukeren og hvilke situasjoner tiltaket/tiltakene benyttes i.

10.3 Hvordan tiltaket oppfyller kravet om å være forholdsmessig

Hol. § 9-5 annet ledd og IS-10/2015 4.5.4.

Tiltaket/tiltakene må ikke gå lenger enn det som er nødvendig, og belastningen tiltaket/tiltakene påfører brukeren må stå i forhold til det som skal oppnås. De positive virkningene av tiltaket/tiltakene må være klart større enn de negative.

11. Bistand fra spesialisthelsetjenesten

11.1

Hvordan har spesialisthelsetjenesten vært involvert

11.2

Hvem i spesialisthelsetjenesten som har vært involvert

12. Opplæring og veiledning av tjenesteyterne

12.1 Beskriv hva slags *generell* opplæring og veiledning som gis.

12.2 Beskriv hva slags *konkret* opplæring og veiledning som gis knyttet til brukeren og gjennomføring av tvangstiltak.

Hvordan opplæring, faglig veiledning og oppfølging under gjennomføring av tiltakene skal foregå.

Legg ved

- 1) opplæringsplan/sjekkliste knyttet til den aktuelle brukeren og
- 2) 2) plan for opplæring og faglig veiledning av dem som skal utføre tjenestene og tvangstiltakene.

13. Ansvarsforhold og saksbehandling

13.1 Kommunens ansvarsforhold

Hol. §§ 9-7 annet ledd og 9-7 tredje ledd bokstav g, jf. IS-10/2015 4.7.2.

Kommunen må ha klare ansvarslinjer med hensyn til hvem som har hovedansvaret for vedtak og beslutninger etter kapittel 9. Det skal være utpekt en overordnet faglig ansvarlig for tjenesten, som har ansvar for at det fattes vedtak etter § 9-5 tredje ledd bokstav b og c, og en faglig ansvarlig for gjennomføringen av tvangstiltak. Dersom tiltakene skal gjennomføres på flere arenaer, må det utpekes en faglig ansvarlig på hvert sted. Det skal også til enhver tid være en person som har det daglige ansvaret for tjenesten.

Søknad om dispensasjon

Rett til kvalifiserte tjenesteytere

Minimumskravet er ikke nødvendigvis tilstrekkelig

- Kompetanse
- Antall
- stillingsstørrelse

